

УДК 321:93/94:351 (477)

Сергій Власюк

ПАМ'ЯТЬ ПРО ВИЗВОЛЬНІ ЗМАГАННЯ 1917-1921 РР. НА ГАЛИЧИНІ ТА НА ДОНБАСІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНІ

У статті висвітлено регіональні версії історичної пам'яті на Заході України та на Донбасі про події Української революції 1917-1921 рр. та її учасників, чинники формування регіональних відмінностей пам'ятей та їхні прояви.

Ключові слова: Українська революція, пам'ять, регіон, Галичина, Донбас.

Великий пласт сучасної української та іноземної історіографії присвячений темі цивілізаційного, культурного, геополітичного поділу України, що показує важливість цієї проблематики. В умовах різного історичного розвитку регіонів України об'єктивно утворилися і регіональні версії пам'яті тих чи інших подій. Соціологічні дослідження показують, що одні й ті ж історичні діячі є героями для одного регіону і ворогами для іншого. Тому пошук подій і персон, які здатні об'єднувати націю і країну, є важливим практичним завданням для будь-якої держави. Регіональними полюсами в Україні вже прийнято вважати Західний регіон та Донбас. Учені неодноразово вже здійснювали спроби проаналізувати відмінності в історичній пам'яті цих українських територій. Відповідна проблематика була частково досліджена вітчизняними (А. Портнов, Я. Грицак, М. Рябчук, О. Любовець, Л. Нагорна, Ю. Зерній, І. Симоненко, В. Середка) та іноземними (Д. Солтис, А. Рід, Е. Вілсон, А. Міллер, Р. Солчаник) науковцями. Проте в цих студіях не знайшлося окремого місця для аналізу політики пам'яті загалом та комеморативних практик зокрема, що стосуються революційних подій 1917-1921 рр.

У статті здійснено спробу проаналізувати регіональні версії пам'яті про Українську революцію 1917-1921 рр. та її учасників, показати фактори, що впливали на їхнє формування та прояви на місцях.

На складання регіональних варіантів історичної пам'яті впливає ряд об'єктивних чинників, які сформувалися на місцях історично. Наприклад, західні землі України в ХІХ – на початку ХХ ст. перебували у складі імперії Габсбургів, яка з середини ХІХ століття була конституційною державою, а Галичина через низку обставин стала регіоном із найвищим рівнем національної самосвідомості українського населення. Натомість Донбас був у цей же період імперською окраїною Росії, що зазнавала у другій половині ХІХ – на початку ХХ ст. процесів економічної модернізації, одним із аспектів яких була інтенсивне заселення цього краю етнічними росіянами та представниками інших неукраїнських етносів. У зв'язку з імперським освоєнням цього краю тут не було хоча б зародкових форм українського національного руху, який ставав важливим чинником суспільно-політичного життя країни в лівобережних та правобережних «українських» губерніях. Західна Україна перебувала у складі СРСР з 1939 р., за винятком років німецької окупації, тоді як Донбас – від утворення цієї держави. Довше перебування Донбасу у складі СРСР сформувало в населення цього регіону стійкішу радянську ідентичність із характерною для неї системою цінностей, світогляду та баченням минулого, тоді як Захід України, на території якого національно-визвольна боротьба продовжувалася і після Другої світової війни, зберігав більше елементів української ідентичності. Згідно із соціологічним дослідженням на 1994 р. радянська ідентичність (45,4%) у Донецьку була популярнішою навіть, ніж російська (22,9%) й українська (25,9%). У Львові ситуація була протилежною – найбільше було носіїв української ідентичності (78,5%), набагато менше носіїв російської (8,3%) і радянської (4,9%) ідентичностей. Проведене в 1999 р. подібне дослідження показало, що ситуація у Львові залишилася сталою, тоді як у Донецьку відбулися помітні зміни: найпопулярнішою стала вже українська ідентичність (39,5%) [17, с. 180].

Можна помітити поступовий, але не остаточний розрив із радянським минулим на Донбасі. Поступово тут змінювалося бачення і революційних подій. Наприклад, 1994 р у Донецьку добу УНР вважали дуже важливою 23,3% опитаних, 1999 р. уже 44,4%, а 2004 р. – 50,6% [18,

с. 333]. Натомість у Західній Україні спостерігається різне в різні етапи ставлення до УНР, проте не важко помітити загалом високий рейтинг її важливості в цьому регіоні. Культивування пам'яті про УНР в перші роки незалежності призвело до зростання вагомості цього державного утворення для населення в цьому регіоні, наприклад, із 67,5% у 1994 р. до 74,3% у 1999 р. Проте також закономірним тут є пізніше акцентування уваги на ЗУНР, що призвело до падіння важливості УНР до 67% у 2004 р [18, с. 333]. Подолавши період відновлення і повернення пам'яті про УНР, західний регіон зосередився на культивуванні власного і більш ближчого державного утворення цієї доби – ЗУНР.

Загалом Визвольні змагання 1917-1921 рр. регіони також оцінюють по-різному: якщо найбільше пишуться здобутками діяльності М. Грушевського, В. Винниченка і С. Петлюри на Заході (27,6%), то привертає увагу низький відсоток у Центральній (9,6%) і Південній (5%) Україні, а на Сході він взагалі найменший (2,9%) [7, с. 193]. Українською революцією пишуться найбільше знову ж таки на Заході (9,9%), у Центрі (3,4%), Сході (6,3%) і Півдні (2,2%) ці події не викликають гордості в населення [7, с. 194].

Відмінний досвід революційних подій 1917-1921 рр. також вплинув на формування регіональних версій пам'яті. У той час, як на Заході було утворено ЗУНР, яка боролася на свою незалежність із поляками та румунами, Донбас був ареною боротьби між червоними, білими, анархістами та арміями українських державних утворень, тут було створено навіть власне державне утворення, орієнтоване на входження в більшовицьку Росію – Донецько-Криворізьку республіку (ДКР). Тому закономірно, що революція породила в регіонах своїх відмінних героїв і свої пам'ятні дати. Отож, ставлення до найбільш відомих діячів революції на Донбасі і Заході кардинально відрізняється. У регіональному зрізі оцінки діячів на 2006 рік такі: М. Грушевський отримав 67% позитивних і 6,6% негативних оцінок на Заході, 31,1% позитивних та 10,9% негативних на Донбасі та Криму; П. Скоропадський отримав 39% позитивних оцінок та 8,4% негативних на Заході, 16,8% позитивних та 11,9% негативних на Донбасі та Криму; С. Петлюра отримав 46,7% позитивних оцінок і 15% негативних на Заході, 5,4% позитивних і 56,3% негативних на Донбасі та Криму; В. Ленін отримав 11% позитивних і 65,2% негативних оцінок на Заході, 47,3% позитивних і 31,4% негативних на Донбасі і в Криму [4, с. 170]. Можна помітити, що кількість позитивних оцінок, відданих М. Грушевському, П. Скоропадському вдвічі менша на Донбасі, ніж на Заході. Найбільш позитивно жителями Донбасу був оцінений В. Ленін. Негативно його сприймала тут удвічі менша кількість населення, ніж на Заході, що показує доволі високий рівень радянського варіанту пам'яті в регіоні. Ще одним доказом цієї тези є бачення С. Петлюри, поряд із С. Бандерою, найбільшими ворогами радянського ладу й об'єктом ідеологічних міфологем. Якщо для Заходу, який він «віддав» згідно із Варшавським договором полякам (головним для регіону ворогам на той час) близько половини населення його оцінили позитивно, то половина населення Донбасу – негативно. І якщо діяльність П. Скоропадського в оцінках населення розділилася приблизно порівну, то привертає увагу перевага втричі більше позитивних оцінок над негативними щодо М. Грушевського. Це показує, що поряд з існуванням у регіоні досі нав'язаної ще в радянські часи міфологеми, населення регіону сприймає елементи національної візії історичного минулого щодо найменш табуйованих у часи тоталітаризму осіб. Це підтверджують і матеріали дослідження «Львів-Донецьк: соціологічний аналіз групових ідентичностей та ієрархій соціальних лояльностей (1994, 1999, 2004)». Зокрема вони показують, що і для Львова, і для Донецька М. Грушевський є героєм, але якщо у Львові йому відведена 3 позиція, то в Донецьку – 5. Характерна для Донецька амбівалентність пам'яті підтверджується і тим, що історичним героєм для донеччан є також В. Ленін (8 місце). У своїй пам'яті жителі Донецька поєднали лідерів двох ворожих одна одній державних утворень. Останній, між іншим, для Львова з його національно-демократичною версією пам'яті виступає історичним антигероєм (4 позиція) [20, с. 185-189].

Цікаво, що кількість позитивних оцінок С. Петлюри етнічними росіянами втричі менша, ніж українцями. Менш позитивно вони оцінюють і М. Грушевського з П. Скоропадським, а от В. Леніна – більш позитивно, ніж українці [4, с. 174]. З цього випливає, що ще одним чинником, який впливає на історичну пам'ять регіону, є його етнічний склад і особливості культурних зв'язків з іншими країнами і регіонами. Західний регіон після Другої Світової війни і повоєнних депортацій населення втратив свій статус найбільш поліетнічного, перетворившись на регіон із абсолютним домінуванням українців (92,2% на 2001 рік) [22]. На Донбасі ж частка росіян, скажімо, збільшувалась і зараз у різних його частинах становить 26-39% [12, с. 77].

Маючи відмінні версії пам'яті, регіони відповідно по-різному себе поводять у меморіальній політиці. Прояви регіональних версій пам'ятей різні: від формування символічного простору регіону до використання регіональних пам'ятей у політичній боротьбі. Символічний простір регіону є найбільш показовим прикладом місцевої історичної пам'яті. Якщо для Галичини ще в період перебудови, коли до влади прийшли опозиційні демократи, були характерні акції ліквідації символів радянської влади, як скажімо повалення пам'ятників Леніну у Львові, то для Донбасу аж до Революції Гідності притаманним є прагнення законсервувати символічний простір. Процес демонтажу пам'ятників-символів тоталітаризму, особливо після проголошення незалежності, у Галичині відбувався з санкцій місцевих органів влади, комплектованих Народним Рухом України, і символізував поривання з радянським минулим. Новий імпульс у ліквідації тоталітарного спадку відбувся під час Революції Гідності, коли було почато процес силового їх знищення. Після прийняття «Декомунізаційного пакету законів» такі процеси стали санкціоновані владою. На грудень 2015 р. найбільша кількість пам'ятників Леніну, наприклад, залишилася уже на окупованих територіях Донбасу [21]. Символи тоталітаризму, що залишалися на Заході до Революції Гідності, було ліквідовано під час і після неї.

Місця пам'яті регіонального рівня приурочені діяльності діячам, що здійснили визначальний вплив на регіон чи подіям, що відбулися в регіоні і чітко зафіксувалися у свідомості населення регіону. Основою появи регіональних місць пам'ятей є самоідентифікація населення в межах регіону. Тому закономірно, що символічний простір Галичини наповнений пам'яттю в основному про ЗУНР, хоча є монументи присвячені й УНР. Наприклад, у Львові є меморіали присвячені М. Грушевському, О. Басараб, І. Липі, О. Степанів-Дашкевич, Р. Сушка, В. Беня, Українським Січовим Стрільцям, Українські Галицькій Армії, проголошенню ЗУНР. Місцем святкувань ювілеїв ЗУНР зараз зазвичай є Меморіал Українських Січових Стрільців, могила Ольги Басараб на Янівському кладовищі, Меморіал УГА, могила Є. Петрушевича на Личаківському кладовищі.

В останні роки перебудови в Галичині почався етап зміни радянської топоніміки, який був ініційований і очолюваний органами місцевого самоврядування та місцевими громадськими організаціями. Масштабних форм він досяг уже після 1991 р. і, не зважаючи на його інтенсивність у перші роки незалежності, розтягнувся за окремими винятками в різних його місцях до сьогодні. Загалом топонімічними маркерами Галичини є вулиці, названі на честь В. Липинського, О. Басараб, П. Болбочана, В. Винниченка, В. Вишиваного, Д. Вітовського, М. Грушевського, С. Петлюри, Є. Петрушевича, Р. Сушка, М. Тарнавського, Ю. Тютюнника, М. Міхновського, Героїв Крут, Січових Стрільців, Листопадового чину. Кількість вулиць, які носили імена радянських діячів, із кожним роком істотно зменшувалася. Наприклад, символічний простір Львова протягом 1990-1993 рр. фактично повністю був очищений не тільки від топонімів, присвячених радянським діячам, а й російським.

Натомість на Донбасі було заморожено радянський символічний простір. На зламі 1980-1990-х років більш нагальними для мешканців східних областей були соціально-економічні проблеми, а не національні, які крім того болісно сприймалися місцевими жителями. Скажімо, навіть на засіданні Донецької регіональної організації Народного Руху України тимчасово відмовилися від розгляду питання про національну символіку [9, с. 155]. Протягом наступних років Донбас відмовлявся позбутися радянського спадку. Так, сесія Донецької міськради 2008 р. не підтримала прийняття проекту документа «Про заходи щодо ліквідації тоталітаризму у місті Донецьк» [11]. Символічний простір регіону, який представлений діячами чи подіями революції, з радянських часів до Революції Гідності не змінювався. Його меморіали були присвячені відомим радянським діячам: Артему, Ф. Держинському, С. Будьонному, С. Кірову, Г. Петровському. Серед топонімів найпопулярнішими були вулиці Я. Свердлова, Будьоннівських партизан, В. Чапаєва, Г. Петровського, М. Щорса, В. Леніна, П. Батова, П. Постишева, І. Лагутенка, М. Фрунзе, Ф. Держинського, Г. Орджонікідзе, В. Чапаєва. Зміни відбулися після реалізації закону про декомунізацію на місцях у звільненій частині Донбасу: так Верховною Радою було перейменовано Держинськ у Донецькій області у Торецьк, Красний Лиман перетворено на Лиман, Артемівськ – на Бахмут [5].

Особливим проявом регіональної пам'яті є реакція регіонів на пам'яттєві ініціативи центру. Якщо курс Києва співпадає з місцевим, то регіони співпрацюють із центром і впроваджують його на місцях. Якщо ж політика Києва не відповідає інтересам регіону, то він дотримується чи створює альтернативну версію пам'яті і переходить в опозицію, інколи займаючи навіть антагоністичну позицію. Центр може пропонувати регіонам необхідні для нього комеморативні ідеї,

а регіони відповідно можуть їх виконувати чи ні в залежності від політичної ситуації і сприйняття таких ідей на місці. Різні історичні парадигми регіонів з одного боку вносять елемент випадковості, а інколи і деструктивізму, а з іншого – запобігають монополізму у сфері політики пам'яті і нав'язуванні помилкових рішень. Відсутність окресленої державної політики пам'яті закономірно провокує активізацію регіональних еліт у проведенні власної меморіальної політики, в основі якої лежить регіональні моделі пам'яті. Тому і «пам'ятеві» процеси, які проходили в регіонах, відбувалися згідно місцевих уподобань. Показовою тут є проблема військового меморіалу «Польських орлят», що знаходиться на Личаківському кладовищі. Львівська влада чинила спротив намаганням Президента України Л. Кучми відкрити його і відклала акцію протягом кількох років. Меморіал був побудований у міжвоєнний час і зруйнований у 1970-х, відновити його вдалося у 1999 р. Л. Кучма для налагодження добросусідських відносин із Польщею намагався у 2001 і 2002 роках відкрити відновлене місце пам'яті, проте його спроби блокувалися Львівською міськрадою. Така позиція Львова була викликана незадоволенням у регіоні політикою Президента. Спротив чинився як із метою протистояння тодішньому «режиму», так і для захисту своїх інтересів перед, як вважалося, проросійським курсом, який загрожував національній самоідентифікації регіону. Відзначимо також, що окрім того були й інші причини спротиву: незадовільний стан поховань інтернованих українських вояків у Польщі та вояків УГА у Львові, використання польських надписів на пам'ятниках «орлятам».

Показовим прикладом підтримки курсу Києва є звернення 13 червня 2007 р. Львівської обласної ради до Міністра оборони з проханням подати Президенту клопотання про присвоєння почесного найменування «Захід» імені Петра Франка» повітряному командуванню «Захід» Повітряних Сил Збройних Сил України: «Петро Франко – син великого Каменяра, організатор «Пласту», четар Українських Січових Стрільців, сотник Української Галицької Армії, організатор, творець та перший командувач Авіації УГА, письменник, вчений-хімік та винахідник, член Наукового Товариства ім. Шевченка – заслуговує на увічнення його імені у Повітряних Силах Збройних Сил України» [14].

Свою візію історичного минулого вдало демонструють і комеморативні заходи в регіонах. Згідно із дослідженням групових ідентичностей Львова та Донецька, зробленого В. Середою, можна помітити, що 30% населення Донецька на 2004 р. святкували річницю Жовтневої революції, проте більш пошанованим тут був День перемоги 9 травня. У Львові ж традиційним святом є день проголошення ЗУНР, а революційні події 1917 р., пов'язані з більшовизмом, тут сприймаються як негативні. Донеччани ж поєднали здавалося б суперечливі одна одній події: позитивними подіями історії України вони вважають і «Жовтневу революцію» 1917 р., і національно-визвольну боротьбу 1918-1921 рр [16]. Логічною в цьому плані виглядає і відмінність у святкуванні свят двох міст: День ЗУНР у Львові святкує 24,3%, а в Донецьку 1,8% населення, натомість День «Жовтневої революції» у Львові 3,5%, а в Донецьку 30% [20, с. 174]. Остання між іншим також по-різному оцінюється регіонами: на 2006 р. 19,9% населення Заходу її оцінювало позитивно і 50% – негативно, 51,9% жителів Донбасу і Криму – позитивно, і 30,6% – негативно [3, с. 36-37]. Донбас переважно позитивно оцінює «Жовтневу революцію», тоді як для Заходу з його антирадянською історичною пам'яттю ця подія є негативною. Згідно із дослідженням Центру Разумкова за 2009 р., річниця «Жовтневої революції» є таким же святом, як і інші офіційні свята для 27,5% жителів Сходу (14,2% вважають їх найбільшим святом); на Заході офіційним святом його вважає 12,2% населення (найбільшим святом – 0,5%), водночас для 18% жителів Заходу це день пам'яті жертв комуністичних репресій (6,2% на Сході). Загалом більшість населення в обох регіонах 7 листопада вважає звичайним днем (60,9% Захід і 48,6 Схід) [19]. У святкуванні «своїх» свят регіонам підіграла і центральна влада. Так, наприклад, політики намагалися балансувати між історичними пам'яттями обох регіонів і брали участь у святкуванні річниці ідеологічно протилежних подій, не виносячи святкування на загальнонаціональний рівень. Приміром, виступ Л. Кучми на 80-й річниці ЗУНР не транслювався на всій території України [15, с. 136].

Соціокультурні відмінності регіонів та їхній різний історичний досвід сприяє використанню регіональної історичної пам'яті в політичній боротьбі. У передвиборчих кампаніях усе частіше звучать обіцянки не дозволити опонентам переписати (чи то пак сфальсифікувати) історію. Історична пам'ять як політичний об'єкт використовується з ідеологічними цілями для формування колективних уявлень про минуле. Для Донбасу характерні спроби звернення до пам'яті про ДКР. Вони були популярною ще в часи перебудови, коли, скажімо, неформальна громадська організація Інтернаціональний Рух Донбасу (ІРД), починаючи з 1989 р., неодноразово порушу-

вала питання про відновлення ДКР із включенням її до складу Росії як автономії. Серед підстав такої перспективи наголошувалися російськомовність регіону, високий рівень урбанізації, значний економічний потенціал і етнічна строкатість. Організація виникла у відповідь на прийняття закону про мови 1989 р. і мала на меті відстоювати права російськомовного населення. Після проголошення незалежності ця організація заявила про необхідність проведення до 1 грудня 1991 р. референдуму щодо надання Донецькій області статусу автономії у складі УРСР. Партійний апарат загалом сприяв у той час утворенню подібних організацій, якщо вони підтримували ідею перебудови, збереження СРСР і виступали проти «націоналізму» й «екстремізму». Про плани щодо відновлення ДКР говорилося навіть у інформаційних виданнях політвідділу ЦК КПУ: «В ряді регіонів пропагуються також плани відродження Донецько-Криворізької республіки, яка проіснувала неповних два місяці в 1918 році, включення її на правах автономії до Російської федерації» [2, с. 79]. Регіональна преса також швидко підхопила таку інформацію [1, с. 7]. Були спроби відродження ДКР і шляхом референдуму: подібне питання піднімали на засіданні Донецької обласної ради у вересні 1991 р. «Ідея окремішності Донбасу має глибоке коріння у масовій свідомості населення цього регіону [...] Легенда про ДКР за умов соціально-політичного хаосу може стати дуже сильним чинником ідеологічної консолідації. До того ж ідеологічна консолідація Донбасу (і Сходу України взагалі) на базі легенди про ДКР може бути несподіваною для київської влади» [8, с. 238], – писав ще у 2000 р. В. Даренський.

Чергова спроба використання пам'яті про ДКР була після Помаранчевої революції. Лобіюючи ідею створення в Південно-Східній Україні нової федеративної держави, її прихильники у 2004 р. у відповідній постанові відновили пам'ять про Донецько-Криворізьку Республіку. Тоді ж на з'їзді було прийнято рішення про створення громадської організації «Донецька республіка», яка була проголошена правонаступницею ДКР. Зазначалося також, що організація об'єднала «перші вогнища опору [...] фашистському режиму Віктора Ющенка» і закликала «до повалення окупаційної влади» [10]. Звинувачуючи В. Ющенка у переписуванні і фальсифікації історії, прибічники «Донецької республіки» в одному зі своїх звернень зазначали: «Громадяни Донбасу, у нас є своя історія, своя культура, своя рідна російська мова, свої герої і свій президент Артем. Ніякого відношення до Грушевського, «української» мови, УПА і Ющенка ми не маємо» [10].

Деякі політики, звертаючи увагу на опір Заходу встановленню пам'ятника польським «орлятам» та щорічного святкування Листопадового чину 1 листопада як дати утворення держави у Східній Галичині, говорили і про елементи галицького сепаратизму [13]. Проте акцент на регіональних особливостях Заходу не суперечив офіційній візії історичного минулого України. Населення Заходу в першу чергу себе пов'язує з Україною. Наприклад, національна ідентичність львів'ян завжди була найбільш поширеною: і 1994, і 1999, і 2004, представленою понад 70% голосів. Розповсюдженою була і регіональна ідентифікація – львів'янин, але вона вписувалася в більш ширшу – національну. Зовсім іншу картину бачимо в Донецьку: тут найбільш популярною була регіональна ідентичність – донеччанин (55,7% у 1994, 56,4% у 1999 і 69,5% у 2004). Натомість українська ідентичність зростає на Донбасі повільно (39,5% у 1999 р. і 42,7% у 2004 р.) [6, с. 49-51].

Резюмуючи, зазначимо, що на формування пам'яті про Українську революцію здійснили свій вплив такі чинники: різний історичний досвід обох регіонів, місцеві особливості революційних процесів, етнічний склад населення, національні та регіональні ідентичності. Для Заходу характерна національно-демократична версія революційних подій, яка співпадає з офіційною державною з традиційним пошануванням діячів українських національних державних утворень цієї доби (М. Грушевський, С. Петлюра, П. Скоропадський) з відмовою від радянської версії і тоталітарного спадку в символічному просторі. Натомість для Донбасу характерна амбівалентність: регіон намагається поєднати радянський погляд (високий рівень пошанування В. Леніна, «Жовтневої революції») на революцію з українським національним (пошанування М. Грушевського). Регіон досі вірить у нав'язувані радянською державою міфологеми (С. Петлюра досі ворог для Донбасу), але поступово змінює своє ставлення до українських державних утворень (УНР). Певні зрушення на Донбасі відбулися після Революції Гідності і прийняття декомунізаційних законів, у результаті чого регіон поступово очищується від тоталітарного спадку.

Список використаних джерел та літератури:

1. Адамович С. Донбас у суспільно-політичному житті України (1991 – 2005 рр.) / С. Адамович. – Івано-Франківськ : Місто НВ, 2006. – 72 с.
2. Бойко О. Україна в останні місяці імперії (серпень – грудень 1991 р.) : хроніка та аналіз / О. Бойко // Людина і політика. – 2004. – № 3. – С. 74–82.

3. Вишняк О. Історичні події в оцінках масової свідомості громадян України (соціологічний аналіз) / О. Вишняк // Національна та історична пам'ять. – 2013. – Вип. 6. – С. 32-40.
4. Вишняк О. Соціологічний аналіз ставлення громадян України до історичних постатей / О. Вишняк // Національна та історична пам'ять : Зб. наук. праць. – Вип. 2. – К., 2012. – С. 168-177.
5. ВР перейменувала Іллічівськ, Красний Лиман, Артемівськ та Дзержинськ // <http://www.day.kiev.ua/uk/news/040216-vr-pereyменуvala-illichivsk-krasnyy-lyman-artemivsk-ta-dzerzhynsk>.
6. Грицак Я. Історія двох міст : Львів і Донецьк у порівняльній перспективі / Ярослав Грицак // Україна модерна. – 2007. – №12 (2). Львів-Донецьк : соціальні ідентичності в сучасній Україні. Спеціальний випуск. – С. 27–60.
7. Грицак Я. Страсті за націоналізмом : стара історія на новий лад / Я. Грицак. – К. : Критика, 2011. – 352 с.
8. Даренський В. Про факти регіонального державотворення в Україні : феномен Донецько-Криворізької республіки 1918 р. (ДКР) / В. Даренський // Молода нація : Альманах. – 2000. – №2. – С. 237-241. – Спецвипуск.
9. Донбас в етнополітичному вимірі. – К. : ППіЕНД ім. І. Кураса НАН України, 2014. – 584 с.
10. Донецька республіка // <https://sites.google.com/site/dongrepublika>.
11. Донецькі депутати сумують за тоталітаризмом // <http://www.khpg.org/index.php?do=print&id=1222160611>.
12. Любовець О. Регіональні особливості формування національної пам'яті в Україні / О. Любовець // Державотворчі та цивілізаційні здобутки українського народу. Національна та історична пам'ять. Збірник наукових праць. – Вип. 1. – К. : Стило, 2011. – С. 71-81.
13. Павлів В. Автономія для Галичини / В. Павлів // <http://www.pravda.com.ua/news/2002/06/17/2989385/>.
14. Рішення №346 від 13 червня 2007 року «Про звернення до Міністра оборони України» // www.oblrada.lviv.ua/phocadownload/5/14sesia/346.doc.
15. Рябчук М. Дві України: реальні межі, віртуальні війни / М. Рябчук. – К. : Критика, 2003. – 335 с.
16. Серед В. Регіональні виміри українського соціуму: історичне минуле і національна ідентичність / В. Серед // www.afwebfolo.org/files/928_101.doc.
17. Степико М. Українська ідентичність: феномен і засади формування / М. Степико. – К. : НІСД, 2011. – 336 с.
18. Таблиці одновимірних розподілів трендового соціологічного дослідження «Львів-Донецьк : соціологічний аналіз групових ідентичностей та ієрархій суспільних лояльностей – 1994, 1999, 2004 рр.» / Упор. В. Сусак // Україна модерна. – 2007. – №12 (2). Львів-Донецьк : соціальні ідентичності в сучасній Україні. Спеціальний випуск. – С. 299-356.
19. Як Ви ставитеся до дня 7 листопада (дня Жовтневої революції), який був святом за часів Радянського Союзу? (регіональний розподіл) // http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=505.
20. Sereda V. Regional Historical Identities and Memory / V. Sereda // Україна модерна. – 2007. – №12 (2). Львів-Донецьк: соціальні ідентичності в сучасній Україні. Спеціальний випуск. – С. 160-209.
21. <http://leninstatues.ru/leninopad>.
22. <http://pop-stat.mashke.org/ukraine-ethnic2001.htm>.

Стаття надійшла до редколегії 15.02.2016

Сергей Власюк

ПАМ'ЯТЬ О ОСВОБОДИТЕЛЬНОЙ БОРЬБЕ 1917-1921 ГГ. НА ГАЛИЧИНЕ И НА ДОНБАССЕ В СОВРЕМЕННОЙ УКРАИНЕ

В статье освещены региональные версии исторической памяти на Западе и Донбассе о событиях Украинской революции 1917-1921 гг. и ее участниках, факторы формирования региональных различий памяти и их проявления.

Ключевые слова: Украинская революция, память, регион, Галичина, Донбасс.

Serhii Vlasiuk

THE MEMORY OF THE LIBERATION STRUGGLE OF 1917-1921 ON GALICIA AND DONBAS IN MODERN UKRAINE

The objective conditions of historical development of Ukrainian lands led to the formation of different models of historical memory in the field. There is already an established fact show regional differences on the example of two of the most distinctive regions – Galicia and Donbass in historiography. Is no exception and their own, local, understanding the events of 1917-1921. A great revolutionary experience generated in regions different characters and enemies, with the hero in one region may well act as an enemy of the other. The same goes for anniversaries. A striking example of regional differences can serve as a symbolic space in the region, establishment of commemorative and memorial practice there, memorial politics of regional authorities. Thus, this article explains the regional version of the historical memory of events of Ukrainian revolution of 1917-1921 and its participants on the West and Donbas, factors shaping regional differences memories and their manifestations.

Key words: Ukrainian revolution, memory, region, Galicia, Donbass.